

**МАЛЕНЬКА
ПОЛТАВЩИНА ПОСЕРЕД
КЕРЧЕНСЬКОГО
ПІВОСТРОВА**

→ 3

**ВИДАТНІ ВЧЕНІ-ПЕДАГОГИ
ТА СЛАВЕТНІ ВИХОВАНЦІ
ТАВРІЙСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

→ 6

**КРИМСЬКА
СВІТЛИЦЯ**

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 41
12.10.2018

www.svitlytsia.in.ua

ПШИК «ПІВДЕННОГО ВІТРУ», АБО ПРИГОДИ «РОСІЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ» У КРИМУ

На початку серпня координатор групи «Інформаційний спротив» (ІС), народний депутат України Дмитро Тимчук повідомив, що РФ готує реалізацію комплексу пропагандистських заходів, який має на меті змусити Україну змиритися з окупацією Криму та підкинути аргументів агентам Кремля в Європі, що працюють на скасування санкцій проти країни-агресора.

ВІТАЛІЙ СОЛОНЧАК

Згідно з даними ІС, Москва збиралася організувати на окупованому півострові майданчик для публічного «діалогу» на нейтральній темі за участі спеціально відібраних громадян України, етнічних українців, які мешкають у РФ, та різних «експертів», котрі мають імітувати зворушливе прагнення до відродження «добросусідських відносин» між Україною та Росією. Проект під пафосною умовною назвою «Південний вітер» («Южный ветер», далі «ЮВ») був розроблений і готувався до реалізації «відділом зі зв'язків з політичними, громадськими організаціями та ЗМІ» «постійного представництва республіки Крим (РК) при президенті РФ», яке очолює «заступник голови ради міністрів РК» Георгій

Мурадов, у взаємодії з російською ГО «Федеральна національна культурна автономія «Українці Росії».

2 жовтня очільниця маріонеткової організації «Украинская община Крыма» (УОК) Анастасія Грідчіна, яка є також кримською представницею «Українців Росії», оголосила проведення «Піщорічного республіканського з'їзду українських співвітчизників», який відбувся 1-3 жовтня і зібрав 18 делегатів з Німеччини, Поль-

щі, Болгарії, Італії, Молдови (у тому числі з невизнаної «ПМР»), Грузії та Литви. Цікаво, але про приїзд представників не те що «сусідньої України», а й навіть «братніх Донецької та Луганської народних республік» не зазначається. Учасники розпочали заходи покладанням квітів до пам'ятника Шевченкові, який зберігся у Сімферополі.

За словами згаданого кримського «віце-прем'єра» Мурадова, творчість Шевченка «досі збли-

жує Україну та Росію», оскільки він був «двомовним поетом, людиною Російської Імперії, євразійцем за своєю суттю», а якби він був живий сьогодні, то обов'язково боровся б проти «глобалізації по-американськи» та «однозначно виступав би за Слов'янський та Євразійський союз». Під час подібних заходів українське слово лунає хіба що «для годиться» у піснях: з цією метою роль декоративних «малоросів» і цього разу виконував ансамбль «Самоцвети».

«Головна мета з'їзду – показати світові, що на громадян інших країн не діють заборони на відвідування Криму та погрози з боку влади України. Люди хочуть знати правду про життя кримських українців і про розвиток Криму загалом», – розповіла Грідчіна. Ясна річ, ніхто не уточнив, що «погрози і заборони», як і кримінальна відповідальність, стосуються лише тих іноземців та осіб без громадянства, які в'їжджають на територію Криму з порушенням законодавства та міжнародних угод України, тобто в обхід чинних КППВ та без спеціальних дозволів. Це ж стосується й «українських співвітчизників», котрі прибули на окупований півострів через територію держави-окупанта. Ще однією головною метою заходу особа, яка без будь-яких на те повноважень промовляє від імені українців Криму, зі шпаргалки Мурадова назвала «пошук точок зближення між братніми народами Росії та України, посилення сигналу по міркованій частині українського суспільства щодо необхідності відновлення конструктивної співпраці з Росією та РК, розвіювання облудних міфів та пропагандистських штампів про Крим, які створює київський і західний агітпроп».

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

→ 4

ЛІТЕРАТУРА: ПАЛЬНЕ ДЛЯ БРАТІВ ПО РОЗУМУ

→ 8

1 жовтня опівночі було відкрито рух великовантажних транспортних засобів «Кримським мостом». За перші 8 годин мостом проїхали понад 700 вантажівок. Обмеження на проїзд автомобілів масою понад 3,5 тонни діяло з моменту його відкриття. Проте знято воно було не для всіх машин: з боку Тамані до Керчі не можна провозити нафтопродукти через відсутність спеціальних дозволів від Ространснагляду та відсутність відповідних систем огляду, які мали впровадити в експлуатацію 1 жовтня.

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

Відтак бензовози змушені користуватися Керченською поромною переправою, яка після запуску вантажного руху «Кримським мостом» майже повністю зупинилася. За 1-2 жовтня пороми перевезли 117 вантажівок; доти між берегами переправлялося від 400 до 1000 вантажівок на добу. За словами «міністра транспорту республіки Крим» Євгена Дітріха, автомобілям, які перевозять небезпечні вантажі, у тому числі бензовозам, можуть дозволити рух мостом через Керченську протоку протягом осені. Тим часом у компанії «Упрдор «Тамань», яка є оператором транспортного переходу до окупованого Криму, зазначили, що у вересні ним проїхали понад 480 тис. транспортних засобів, що майже вдвічі менше, ніж у серпні.

1 жовтня «голова Криму» Сергій Аксьонов заявив, що відкриття руху вантажного транспорту мостом через Керченську протоку істотно не

«БУДІВНИЦТВО СТОЛІТТЯ»

«КРИМСЬКИМ МОСТОМ» ПІШЛИ ВАНТАЖІВКИ

ТИМ ЧАСОМ

4 жовтня у компанії «Упрдор «Тамань» повідомили, що на морській ділянці будівництва залізничного мосту між Тузлинською косою і островом Тузла у процесі опускання на опори один з прольотів похилився і впав в акваторію, на мілководдя. Припускається, що інцидент стався внаслідок технічної несправності однієї з домкратних систем. На диставання прольоту і встановлення нового знадобиться 30-45 дб.

вплине на ціни у Криму, і закликав чекати на «глобальні» зміни у ціновій політиці після відкриття залізничного руху та приходу на кримський ринок великих гравців. «Це стосується і харчів, і ліків, і палива. Багато хто досі користується мож-

ливістю для спекуляції. Поки що це питання не вирішене, державного регулювання цін у нас нема», – поскаржився «голова Криму».

Втім, «сенатор Ради Федерації РФ від Криму» Ольга Ковітіді переконала: ціни на товари у крамницях окупованого півострова після відкриття вантажного руху «Кримським мостом» зменшуватимуться. Такої ж думки і в «міністерстві промислової політики республіки Крим»: у «відомстві» очікують поступового зменшення цін передусім на непродовольчі товари. За словами «першого заступника міністра» Костянтина Равича, початок руху вантажного транспорту «Кримським мостом» має стабілізувати подальше функціонування споживацького ринку в Криму, оскільки «вже не буде жодної залежності від поромної переправи, погоди, штормів тощо», а також відбудеться спрощення логістики.

«ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНИЙ» ПІВОСТРІВ

1 жовтня під час наради у Севастополі з питання підготовки Південного федерального округу до опалювального сезону заступник міністра енергетики РФ Андрій Черезов повідомив про запуск уранці в експлуатацію перших блоків нових електростанцій у Криму – «Таврійської» поблизу Сімферополя та «Балаклавської» у Севастополі.

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

«Зараз Крим має додаткові 500 МВт потужності, крім того, що передається енергомостом. Останні два тижні були дуже позитивні для кримської енергосистеми. Нарешті замкнено західнокримську лінію, що в різний

час планували зробити кілька поколінь енергетиків, і вона зараз перебуває у транзиті. Найближчим часом буде серйозна робота щодо остаточного впровадження в експлуатацію нових електростанцій у Криму», – сказав він, додавши, що за необхідності буде збудовано третій блок ТЕС у Сімферополі. За словами Черезова, після запуску на повну потужність «Таврійської», «Балаклавської» та Сакської ТЕЦ, Крим отримає 2160 МВт потужності. Також він відзначив необхідність у проведенні модернізації Севастопольської ТЕЦ. За деякий час Черезов заявив, що фахівці зафіксували «історичну подію» – кримська енергосистема «перестала бути енергодефіцитною»: після запуску нових потужностей «надлишок в обсязі 28 МВт передавався у бік кубанської енергосистеми енергомостом «Кубань – Крим».

ТИМ ЧАСОМ

Перша черга нової Сакської ТЕЦ впроваджена у дослідну експлуатацію і постачає електрику до кримської енергосистеми, повідомили 2 жовтня у компанії «КримТЕЦ». При цьому було зазначено, що на повну потужність – 120 МВт – нова ТЕЦ вийде у листопаді, після завершення будівництва другої черги; після цього компанія планує збільшувати потужність Сімферопольської ТЕЦ із застосуванням «вітчизняного» обладнання.

ДАЙДЖЕСТ

ОКУПАНТИ ПРЕЗЕНТУВАЛИ ДВОТОМНУ ПРАЦЮ ЗІ СВОЄЇ ІСТОРІЇ КРИМУ: СЕРЕД ПАРТНЕРІВ – УКРАЇНСЬКА АРХІВНА УСТАНОВА

2 жовтня у ТАСС було презентовано двотомну наукову працю з історії Криму, підготовлену Російським історичним товариством (РІТ) та Інститутом російської історії Російської академії наук (РАН): видання вийшло накладом у тисячу примірників, частина якого надійде до історичних бібліотек при університетах. У презентації взяв участь голова РІТ Сергій Наришкін.

За його словами, підготовка видання розпочалася у 2015 році, в його основу лягли численні історичні документи з трьох десятків російських і зарубіжних архівів; серед установ, з якими співпрацював науковий колектив, було зазначено в тому числі Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Також голова РІТ додав, що у виданні охоплено період історії Кримського півострова «від первісних часів до возз'єднання з Росією у 2014 р.»; особливу увагу приділено радянському періоду, зокрема передачі Криму до Української РСР у 1954 р. «Максимально ретельно автори підійшли до аналізу природи передачі півострова Українській РСР. Це кон'юнктурне за своєю суттю й антиконституційне з правової точки зору рішення Микити Хрущова обернулося фатальними наслідками для цілого покоління кримчан», – заявив Наришкін.

Своєю чергою «керівник кримського відділення РІТ» Андрій Мальгін висловив переконання, що видання становить собою «ґрунтовну історичну працю, позбавлену суб'єктивних оцінок і будь-чого схожого на ідеологічне замовлення». При цьому директор Інституту російської історії РАН Юрій Петров зазначив, що це перше видання з повною періодизацією історії Криму: «Ми з подивом виявили, що

не існує повномасштабної академічної історії Криму – є нариси, дослідження, але не було повної історії півострова, тому перед нами стояло складне завдання».

КРИМСЬКА КОМПАНІЯ ПОЗВАЛАСЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ ПРОТИ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ «ВОДНУ БЛОКАДУ»

Позов компанії «Кримрибкомбінат» щодо «водної блокади» Криму пройшов три українські інстанції і був переданий до Європейського суду з прав людини у Страсбурзі. Про це під час брифінгу «Кримська тема в ООН» повідомив «керівник робочої групи з міжнародно-правових питань при постійному представництві республіки Крим при президенті РФ» Олександр Молохов.

«Головне – не припиняти цю роботу й активізувати зусилля, постійно порушуючи кримську тему на міжнародному рівні», – заявив він, анонсувавши створення найближчим часом «фонду правового захисту інтересів Криму», який «відстоюватиме інтереси півострова» з точки зору окупантів. При цьому Молохов додав, що «порушення прав кримчан Україною» є «дуже чутливою темою для Заходу», яка «ніяк не обговорюється в європейських ЗМІ», і зазначив, що ця тема порушуватиметься під час наступної сесії з прав людини в ООН у Женеві. Як відомо, Кримський рибкомбінат вимагає від України 24 млн гривень, подавши відповідний позов до Господарського суду Києва; відповідачем є Державна агенція водних ресурсів України. Фермери заявляють, що через припинення постачання води Північно-Кримським каналом у 2014 р. замість запланованих 650 тонн риби вони вловили лише 41,9. В активах комбінату – 78 водойм загальною площею 3357 га; до 2014 р. він був найбільшим рибним підприємством Криму, нині ж намагається переключитися на інші сільськогосподарські проекти.

ДВІ ВЕЛИКІ РІЗНИЦІ

Між Тель-Авівом і Бір-обіджаном дві великі різниці. У 1930 році на мапі Далекого Сходу Росії виникає єврейський національний Біро-Біджанський район (названий так за розташуванням у місці злиття річок Біра і Біджан). Згодом, у 1934 році, його територію збільшують та перейменовують на Єврейську автономну область.

**ВАЛЕРІЙ
ВЕРХОВСЬКИЙ**

Однак нині дійшло до того, що зі 160-тисячного населення на євреїв припадає менше відсотка. Українців у цій автономії, територія якої є уламком Зеленого Клину,

до речі, втричі більше. У рейтингу російських регіонів за Індексом людського розвитку Єврейська АО посідає третє від кінця місце, випередивши лише окупований Севастополь і Тиву.

Всі роки існування (до 1991-го) тут офіційно існувала преса мовою ідиш, що впродовж століть була розмовною мовою євреїв Центральної та Східної Європи. Нині ідиш (як і ладіно, ще одна європейська за походженням мова євреїв), хоча й не має статусу другої державної мови в ЄАО, проте використовується, нехай і символічно в офіційних органах влади області. В 2006 році у Росії навіть намагалися впровадити щось на кшталт «репатріації» єврейського населення в призначені колись для нього Сталініми місця. Скористалася програмою та переїхала на «історичну

Пам'ятник, встановлений на привокзальній площі Бір-обіджана і присвячений першим переселенцям

батьківщину» рівно одна людина. Гадаю, це все, що треба знати про Єврейську АО.

Але історія знає кілька альтернативних проектів єврейської автономії чи навіть державності, у тому рахунку і Крим.

Обидва єврейські райони Кримської АСРР – Фрайдорфський і Лариндорф-

ський – не мали жодного стосунку до тих юдеїв, що були корінними на півострові: кримчаків і караїмів. Автономія створювалася для переселених за фінансової підтримки єврейського комітету допомоги «Джойнт».

Розташовані на північному заході Криму, вони були офіційно ліквідовані

в 1937 році; а після 1944-го Лариндорф (історична назва Джурчі) був перейменований на Первомайськ, а Фрайдорф став Новоселівський район узагалі розформували, а Первомайський існує й досі.

Кримчаки та караїми в Криму залишилися. Напри-

клад, кримчаків нині менше 100 осіб у РФ і ще 228 в окупованому Криму – у місці їхнього історичного розселення, на території, де відбувся їхній етногенез. Караїмів у Криму, за переписом 2014 року, – 535.

У Російській Федерації ухвалено закон про нечисленні корінні народи, який передбачає захист етнічних груп, корінних на території країни, чисельністю менше 50 тисяч, що живуть на традиційній для них території.

Таких народів – 47, їхній перелік затверджується федеральним законом.

І кримчаки, і караїми відповідають усім критеріям, зазначеним у цьому законі. Хоча під захистом цього закону є народи з чисельністю понад 40 тисяч і високим природним приростом, але це не караїми і кримчаки, що опинилися перед загрозою зникнення. Однак чи намагається влада РФ вдіяти бодай щонебудь, захопивши їхню історичну батьківщину? Ні, до переліку нечисленних корінних народів караїми та кримчаків не додали.

Вони сказали «Крым наш», і це прийняли за правду. Вони сказали, що Крим – «исконно русская земля», і це зійшло з рук. Але чи можна так легко вірити чужому слову?

ІВАН КЛЕПИК

Уявімо: середина XIX століття. Перші роки після Кримської війни. Масові переслідування кримських татар, яких звинувачують у зраді Російській імперії на користь Туреччини, і внаслідок цього масові еміграції з півострова. Натомість до Криму цілими селами ідуть українці – поміщики й кріпаки. Ідуть з усім нажитим у пошуках нового життя.

Після війни Крим був не в найкращому становищі. Крім того, що кримські міста були напівзруйновані, звідси виїхала значна кількість місцевих, котрі плекали цю землю, кров'ю і потом виборювали право на життя. Крим осиротів.

Мине менше ста років, і все повториться: примусова депортація

ТО ЧИЙ КРИМ?

МАЛЕНЬКА ПОЛТАВЩИНА ПОСЕРЕД КЕРЧЕНСЬКОГО ПІВОСТРОВА

і таке ж примусове переселення українців на кримські землі. Та не будемо лізти поперед батька в пекло: за вікном – XIX століття, і серед інших до Криму їде полтавська родина Клименків, аби побудувати хату на неслухняному ґрунті Керченського півострова. Разом з крамом полтавчани привезли і назву рідного села. Так була засно-

вана Новомиколаївка. Недалеко від неї було кримськотатарське поселення Кочан-Беш-Кую, тому існує твердження, що полтавчани прийшли на місце кримських татар. Але в XIX столітті від Кочан-Беш-кую майже нічого не залишилось, і переселенці будували свої хати посеред чистого степу.

Село Новомиколаївка розташоване в Ленінському районі приблизно за 35 км від районного центру і за 35 км від Керчі. Сьогодні тут проживає близько тисячі осіб, у тому числі Юрій Андрійович Клименко, відомий як колекціонер і хранитель матеріальної і духовної спадщини своєї родини, нащадок переселенців з Полтавщини. На території садиби Клименків можна побачити українську хату, що збереглася з XIX століття. В середині – автентична піч, лави, посуд, народний одяг, а також сільськогосподарський реманент і різноманітні побутові пристрої – маслобійка, жорна, ткацький верстат, гребінь для вичісування вовни та багато інших необхідних речей того часу.

Захоплення історією родини переросло у дещо глобальніше:

Юрій зібрав колекцію різноманітних предметів, що присвячена історії Новомиколаївки зокрема і Керченського півострова загалом. Колекція зберігається в межах села – у Новомиколаївському краєзнавчому музеї.

Юрій Клименко по-українськи гостинно запрошує оглянути інтер'єр полтавської хати, розповідає відвідувачам історію переселення своєї сім'ї і заснування села. Юрій робить це абсолютно безплатно, адже господар має вищу мету: зберегти пам'ять свого роду. І люди охоче відвідують українську хату.

Це видається справжньою дивиною: як пояснити існування даного об'єкта на території Керченського півострова, такого наскрізь «російського»? Це викликає справжній когнітивний дисонанс, хоча насправді нічого дивного нема: українська присутність у Криму набагато суттєвіша за російську. Зв'язок України і Криму має багатотисячолітню історію, але справжня історія багаторазово переписана. Скільки шарів має цей палімпсест?

ВІТАЛІЙ СОЛОНЧАК

➔ 1

Фактично, на зазначений захід до Криму прибули ті ж «зарубіжні українці», що й минулого року, і пройшли вже традиційним маршрутом – відвідали Музей української вишивки імені Героя України Віри Роїк і практично єдину на весь Крим школу з кількома україномовними класами – Сімферопольську академічну (до окупації – Українську) гімназію. Щоб показати «єдність і братерство народів», дітей, котрі під акомпанемент бандур виконували пісні «трьома державними мовами», вбрали не лише у вишиванки, а й у російські сарафани і косоворотки та кримськотатарські калпаки і феси. Також було проведено українською мовою екскурсію шкільним музеєм.

«Шановні гості» «не дотерпіли» ані до відкриття 5 жовтня у Кримському етнографічному музеї виставки III «республіканської» біенале східнослов'янської народної вишивки «Візерунок на полотні» ім. В. Роїк, яка триватиме до 26 жовтня, ані до вечора пам'яті Віри Роїк, який «УОК» провела 9 жовтня у «республіканській» бібліотеці ім. І. Франка у Сімферополі. За словами Грідчної, «діаспоряни» «були вражені змінами, перетвореннями і темпами розвитку інфраструктури на півострові» (єдина згадка про «зміни» – відкриття нового терміналу в аеропорту Сімферополя), а деякі з них проїхали незаконно спорудженим у Керченській протоці «Кримським мостом».

***

3 жовтня під час «круглого столу» в готелі «Москва» «депутат Держдуми РФ від Криму» Руслан Бальбек висловився зі звичною для нього абсурдністю тез: «Ворог (хто саме? – авт.) використовує монополію на світові медіаресурси і ретельно формує свою версію того, що відбувається як в Україні, так і довікола неї. Звісно, демонізація Криму та недопуск сюди міжнародних інституцій є проявом спільної змови щодо остаточного захоплення України та уярмлення українського народу».

«Міністр внутрішньої політики, інформації та зв'язку РК» Сергій Зирянов привітав присутніх від імені свого «попередника», «віце-прем'єра РК» Дмитра Полонського і заявив, що «уряд» Криму

НА ЧАСІ

ФОТО З ВІДКРИТТЯ ДЖЕФЕЛ

ПШИК «ПІВДЕННОГО ВІТРУ», АБО ПРИГОДИ «РОСІЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ» У КРИМУ

«вживає всіх необхідних заходів для збереження миру та добробуту між усіма народами, які мешкають на території республіки», а його «відомство» забезпечує «регулярну інформаційну підтримку заходів, спрямованих на збереження добросусідства у міжнаціональних відносинах і зміцнення громадянської ідентичності російської нації». «Лише ЗМІ мусять максимально розбудити людей на території, окупованій українською владою», – безглуздо висловився кримський «міністр», додавши, що інформаційна політи-

Попри всю беззастережну лояльність кримського «з'їзду закордонних українців» до держави-окупанта, співзасновник «народного фронту «Севастополь-Крим-Росія» Святослав Компанієць в антиукраїнських ЗМІ назвав помилкою покладання квітів гостями заходів до пам'ятника Шевченкові, який «був місцем збіговиськ українських націоналістів та екстремістів з забороненого Меджлісу»

ка в окупованому Криму проводиться «у цілковитій відповідності до його поліетнічного складу, відображає розмаїття народів півострова і спрямована на задоволення інформаційних потреб етносів, які мешкають у Криму». Особливо останнє стосується, вочевидь, українців Криму, для яких за майже 5 років окупації місцева «влада», перекривши практично всі інформаційні ресурси материкової України, не спромоглася заснувати навіть об'єднаний не раз «український» місячник, який мав виходити українською мовою чи то наполовину, чи то взагалі лише на чверть.

Втім, «постійний представник Криму при президенті РФ» Георгій Мурадов, привітавши учасників «круглого столу» від імені «ради міністрів РК», пообіцяв, що незабаром на окупованому півострові з'явиться новий інформаційний ресурс «української громади Криму» українською мовою, який «донеситиме правду до всіх українців у Криму і за його межами про життя півострова». Принагідно він, слідом за «міністром інформації» Зиряновим, заявив, що локальні ЗМІ мають «важливу місію» – «донести до широких мас в Україні та за кордоном правду про те, що в російському Криму зберігаються українські традиції, культура, дбайливо зберігаються книжки у бібліотеках, у музеях – національні українські артефакти, у спеціалізованих класах кримських шкіл вивчається українська мова».

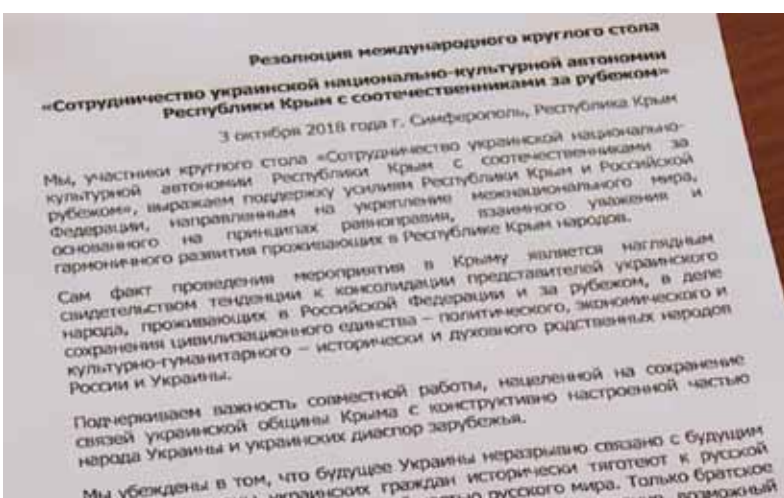
Та й взагалі, на думку Мурадова, Україна ще мала б повчитися в Криму, який милостиво зробив українську мову «однією з трьох державних», як треба демократично вирішувати проблеми національних меншин. «Українці радо йдуть на відпочинок до нас у Крим, який Київ оголосив окупованим: цього року в нас рекордний показник відпочивальників з України – приблизно мільйон. Лише з Росією

Україна може бути сильною і мати перспективу розвитку. Втішно, що є українці, які презентують ту історичну Україну, яка завжди була єдиним цілим з Росією», – висловився кримський «постпред», запевнивши, що окупаційна «рада міністрів» «приділяла і приділятиме необхідну увагу розвитку української національної культури, підтримуватиме українську громаду Криму».

В унісон Мурадову голова ради всіх українських земляцтв у Москві, перший заступник голови Союзу націй і народів Росії Микола Лях заявив, що в окупованому Криму розвитку української мови та культури, як і українському народові загалом, надається «системна підтримка» (!), яка полягає у тому, що українську мову проголошено «однією з трьох державних мов РК» (хоча вся «державність» обмежується поодинокими написами на вивісках і бланках «установ»), а українська громада «бере активну участь в економічному, громадсько-політичному, соціальному та культурному житті республіки» і «робить вагомий внесок у консолідацію та зміцнення міжнаціональної єдності та згоди на півострові» (конкретні приклади, звісно ж, не наведені).

* * *

Ті ж тези увійшли до звернення учасників круглого столу до Генерального секретаря ООН Антоніо Гутеріша (аналогічне звернення було прийнято і минулого року) – разом з іншими комічними заявами: «Ми, представники українських громад Росії та інших країн світу, будучи частиною українського народу, який виріс з єдиного з російським народом кореня «русского міра», переконані у тому, що не можна автоматично продовжувати ігнорувати права народів Криму, в тому числі й українців, на самовизначення. Ми закликаємо ООН відмовитись від автоматичної і бездумної підтримки антикримських резолюцій, які приймаються під тиском політизованої позиції низки західних держав і неурядових організацій, які свідомо спотворюють реальні факти про соціально-економічний стан на півострові, у тому числі й про життя українців у Криму. Ці облудні резолюції фабрикуються без відвідування Криму та об'єктивного ознайомлення з життям на півострові. Режим незаконних і антигуманних санкцій проти Кри-

му, впроваджених в обхід Ради безпеки ООН, ставлять під загрозу мир і безпеку на європейському континенті. Закликаємо Вас, а також профільні спеціалізовані структури системи ООН і передує Раді з прав людини, звернути найсерйознішу увагу на ситуацію, що склалася, і відвідати Крим, щоб на місці переконатися в істинному стані речей у цьому регіоні РФ».

«Ми зібралися для того, щоб сказати світовій спільноті, що Крим живе за російськими законами, тут однаково затишно почувуються і росіяни, і українці, і кримські татаряни», – сказав «головний московський український земляк», додавши, що відвідати анексований півострів з «ознайомчим візитом» бажають «прогресивно налаштовані представники української діаспори США, Кана-

ди й Австралії». Також Лях заявив, що законодавча влада (Держдума та Рада Федерації) РФ мусить повернутися до питання скасування наказу Президії Верховної Ради СРСР від 19 лютого 1954 р. про передачу Кримської області до складу Української РСР: «Час не лише говорити, а й вирішувати. Крим йшов до самовизначення протягом усіх років перебування у складі незалежної України. Необхідно ще раз ініціювати це питання у країні, яка є продовжувачем і наступником Радянського Союзу. Скасування радянських актів поклато б край будь-яким зазіханням на півострів з боку сусідньої держави».

Під час заходів колишній депутат Верховної Ради України Олексій Журавко, який після Революції Гідності втік до окупованого Криму, заявив, що перебуває на півострові «у складі української делегації», і з доброго дива вибачився перед кримчанами за «незручність», яких їм завдає українська влада. «Рано чи пізно настане мир, кордони між нами зникнуть, ми станемо єдиними, як вже було колись, – сильний, могутній, єдиний народ! Україна, Білорусь, Росія – ми брати назавжди. Крим справді чекає на українців завжди, але лише на тих, хто хоче жити у мирі та згоді, а не сіяти ворожнечу. Я щиро вдячний кримському урядові та президентові РФ за те, що вони зберігають у Криму українську мову та культуру, українські школи та пам'ятники», – висловився він.

В аналогічному дусі було витримано резолюцію учасників «круглого столу», котрі привітали ініціативи органів виконавчої та законодавчої влади держави-окупанта і її маріонеткових структур у Криму зі «збереження та розвитку історичної, культурної та духовної спадщини українського народу». Вочевидь, так само варто дякувати гусені за те, що лише обгризає листя дерев, а не з'їдає їх цілком.

Попри всю беззастережну лояльність кримського «з'їзду закордонних українців» до держави-окупанта, співзасновник «народного фронту «Севастополь-Крим-Росія» Святослав Компанієць в антиукраїнських ЗМІ назвав помилкою покладання квітів гостям заходів до пам'ятника Шевченкові, який «був яцем збіговиськ українських націоналістів та екстремістів з забороного Меджлісу». «На тлі етноциду мільйонів росіян в Україні, варварських обстрілів міст і селищ Донбасу всі збіговиська

українських візитерів під пам'ятником, який є «подарунком» свідоміть у роки розгрому Криму, виглядають, як мінімум, дивно й невесело. Тим більше, що такі акції можуть відбуватися лише з дозволу і схвалення кримської влади, яка ще п'ять років тому клялася у вірності Києву. Мені, сімферопольцеві, неважко згадати, як збіговиська біля ідола націоналістів під вовчим гаком майбутнього батальйону «Азов» притягували до себе, немов магніт, бойовиків Джемлієва і відбувалися під людиноненависницькими гаслами», – поділився своїми нічними жахами Компанієць, закликавши «не наступати на старі граблі у російському Криму».

* * *

З жовтня в «ІС» підбили підсумки чергового провалу російської пропаганди в окупованому Криму: «Вочевидь, кошти у все це були вкладені чималі. Що ж вийшло у підсумку? Перше питання: чому організатори події не запланували її на літо, щоб показати не лише «лояльність» до окупантів, а й натовпи туристів, які повалили до Криму Керченським мостом? Мабуть, ціни на готелі та харчування не вписалися у бюджет, тож довелося задовольнятися вже дощовим і прохолодним кримським жовтнем. Хто ж став учасником конференції? Відповіді на це питання нема. Жодних імен, звань, досягнень. Характерно, що учасники, які не побажали «світити» свої імена, всіляко намагалися не потрапити до кадру, задкуючи до оператора або повертаючись боком. На тих же фотографіях, які вдалося зробити «анфас», обличчя учасників понури, немов на жалобних заходах, і на них читається: «Навіщо мені ці проблеми, чого мене сюди принесло?». Сама програма була доволі жалюгідною: жодного розмаху, жодних гучних заяв і виступів. Знайти інформацію про те, що ж відбувалося на самому круглому столі, заради якого зібралася купка «корисних ідіотів» з різних країн, нема можливості. Не поширено імен промовців, тем обговорень і думок. Зібралися безіменні делегати, поїли вареників, відвідали пам'ятника Шевченкові, подивилися вишивку і забралися з окупованої території – «змиритися» з загарбанням якої не допоможе ані сотня таких понурих заходів, ані гуртки «політиків» з різних країн, що продалися Росії і з наполегливою регулярністю відвідують анексований півострів».

ЮВІЛЕЙ

Після листопадового більшовицького перевороту 1917 року в Петербурзі та Москві й запровадження червоного терору величезна кількість науковців та викладачів провідних вишів змушена була виїхати із більшості міст Росії. Багато інтелектуальних мігрантів упродовж 1918–1920 років зосередилось також на Кримському півострові. Їх приваблювала відсутність у Криму більшовиків, підтримка місцевої та врангелівської адміністрації, широкий розголос про створення у Сімферополі півночного Таврійського університету, де відкрились агрономічний, фізико-математичний, медичний, історико-філологічний та юридичний факультети з багатьма відділеннями.

ПЕТРО ВОЛЬВАЧ

Соломон Крим, як голова університетської наглядової ради, а згодом і голова Крайового Кримського уряду, формування науково-педагогічного колективу доручив представнику київської групи науковців професору медицини Роману Гельвігу (1873-1920). Сорокап'ятилітній професор-медик, провідний науковець, професор медичного факультету Київського університету св. Володимира був ще й гарним організатором. До викладацької та наукової роботи в університеті професор Гельвіг залучав учених зі світовим ім'ям.

Серед них – колега і друг академіка Володимира Вернадського, учений-енциклопедист, геолог і ґрунтознавець, проф. Володимир Агафонов; проф. Київського університету Сергій Богданов; видатний зоолог, проф. Едуард Меер; уче-

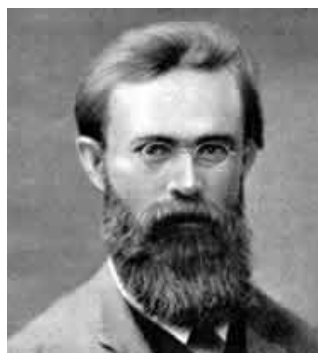
Сигізмунд Мокржецький

Володимир Палладін

Олександр Палладін

Микола Андрусов

Борис Греков

Георгій Вернадський

Бекір Чобан-заде

Ігор Курчатов

Дмитро Щербаков

ВИДАТНІ ВЧЕНІ-ПЕДАГОГИ ТА СЛАВЕТНІ ВИХОВАНЦІ ТАВРІЙСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ний-ґрунтознавець-геоботаник, географ-лісівник, академік Української АН Георгій Висоцький; ґрунтознавець, географ, проф. Микола Клепинін; видатний уче-

ний-біолог, ботаніко-географ, академік, картограф рослинності, директор Нікітського ботсаду, проф. Микола Кузнецов; відомий зоогеограф, природозна-

вець та кримиознавець, дослідник наземних равликів та тваринного світу Криму, проф. Іван Пузанов; основоположник сучасного вчення про ліс як біогеоцентричне,

географічне та історичне явище проф. Георгій Морозов; відомий ентомолог, фітопатолог, доктор філософії проф. Сигізмунд Мокржецький та багато інших.

* * *

Гордістю Таврійського університету є видатні учені Палладіни (батько Володимир та син Олександр), які змушені були у 1918 році покинути більшовицький Петроград і, рятуючись від червоного терору, опинилися у Криму. Володимир Палладін – видатний біохімік, ботанік, фізіолог рослин. У Таврійському університеті упродовж 1919-1921 рр. учений завідував кафедрою ботаніки. Олександр Палладін як біохімік-медик працював на медичному факультеті. Його наукові праці присвячені біохімії нервової системи та м'язовій діяльності. Роботи, розпочаті ученим ще у Криму, в стінах Таврійського університету, стали наріжним каменем палладінської теорії фундаментальної біохімії головного мозку.

* * *

На фізико-математичному факультеті Таврійського університету як перший його ректор Роман Гельвіг, так і його наступники (Володимир Вернадський, Олександр Бекетов) сформували досить потужний професорсько-викладацький склад. Тож цілком закономірно, що багато з викладачів кримської фізико-математичної школи стали відомими ученими. Це – професор, академік Української академії наук, почесний член Академії СРСР Дмитро Граве; академік АН СРСР, Герой Соціалістичної Праці, лауреат Державної премії Володимир Смирнов; академік, професор, творець відомої в усьому світі вітчизняної фізичної школи, піонер у вивченні напівпровідників, стійкості, пластичності електропровідності твердого тіла Абрам Іофе; визначний учений-фізик, випускник Київського університету св. Володимира, автор ви-

знаних у світі наукових праць у галузі радіофізики, теоретичної фізики, теорії відносності Леонід Кордиш; видатний математик, професор, член-кореспондент Академії наук СРСР Микола Кошляков; видатний український математик, механік, доктор математики, професор, академік Всеукраїнської академії наук та Академії наук СРСР Микола Крилов. На цьому ж факультеті працював відомий учений-астроном, професор Людвіг Струве. Його наукові праці присвячені вивченню подвійних зірок.

Серед сузір'я видатних учених-енциклопедистів, які доклали чимало зусиль для створення Таврійського університету і залишили глибокий слід у вітчизняній науці постає хіміка, металознавця, металурга, майбутнього академіка АН СРСР (з 1939), лауреата Державної премії Олександра Байкова, який посідає чільне місце. В університеті він працював завідувачем кафедри хімії.

* * *

У Таврійському університеті було створено потужне географічне відділення. Вже у перші роки його діяльності сформувався досить сильний науковий колектив геологів та географів. Кафедру геології у ньому очолював професор, академік Петербурзької академії наук, лауреат премії ім. Ломоносова Микола Андрусов. Академік Микола Андрусов – основоположник палеогеографічного напрямку в стратиграфії та морській геології. Він вивчав геологію гірського Криму та Керченського півострова. Саме він відкрив раніше невідомий дослідникам факт наявності у глибоководній товщі Чорного моря мертвої сірководневої зони.

Безперечно, окрасою Таврійського університету став всесвітньо відомий учений, академік Петербурзької академії наук Володимир Вернадський, з 1912 року він був організатором Української академії наук та першим її президентом (1919-

1921 рр.). У Таврійському університеті він розпочав роботу на кафедрі геології у 1919 році. Після смерті професора Романа Гельвіга був обраний ректором університету (1920-1921 рр.).

* * *

Досить потужні науково-педагогічні сили у перші роки діяльності Таврійського університету були зосереджені також на історико-філологічному факультеті. Зокрема, це – академік АН СРСР, професор російської історії, дослідник історії «Слова о полку Ігоревім» Борис Греков; проф. Георгій Вернадський (син академіка Володимира Вернадського); відомий представник української наукової школи літературознавців, провідний фахівець з історії давньоруської (української) літератури, проф. Микола Гудзій; визначний історик-енциклопедист, кримознавець, бібліограф, дослідник світового виміру Арсеній Маркевич; визначний фахівець у галузі класичної філології та історії світової культури, проф. Олексій Деревницький; представник Київської філологічної школи, проф. Олександр Лук'яненко, відомий літературознавець, учений-германіст, проф. Олександр Смирнов, мистецтвознавець, проф. Дмитро Айналов; весвітньо відомий філолог-сходознавець, доктор східної словесності, академік Азербайджанського відділення АН СРСР Бекір Чобан-заде.

На медичному факультеті у перші роки створення Таврійського університету працювало чимало видатних учених: професори Володимир Корначевський, А. Карохов, Георгій Коршун, Леонід Попов, Олег Радзиевський, Леонід Соколов, Михайло Уваров, Микола Ушинський, Олександр Філіпов, Михайло Черкасов, Михайло Шевандін, Олександр Щербак, Олександр Яровий.

У Таврійському університеті досить численним був і юридичний факультет. Першим деканом юридичного

Таврійський університет.
СИМФЕРОПІЛЬ, 5. Затвержено статут таврійського університету. По проханню пошестительної ради й архивної комісії в назві університету залишили слово „Таврійський“, яке останній час заміняли в назвах установ словом „Кримський“.

СИМФЕРОПОЛЬ, 11. Відбулось урочисте засідання наукових товариств, присвячене новому таврійському університетові. Організовано товариство прихильників університету, котре одержало першу пожертву на десять тисяч карбованців.

СИМФЕРОПОЛЬ, 10. Рада університету постановила перевести в біжучому році фізико-математичний факультет з Ялти до Симферополя.

Таврійський університет.
СИМФЕРОПОЛЬ, 14. Відбулось урочисто відкриття Таврійського університету в присутності правительства та вищих німецьких властей.

Публікації у тогочасній пресі

ЗАЛУЧЕННЯ ДО ВИКЛАДАЦЬКОЇ РОБОТИ В ТАВРІЙСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЗНАЧНОЇ КОГОРТИ ВИДАТНИХ УЧЕНИХ У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ НАУКИ В ПЕРШІ РОКИ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ (1918-1923 РР.) СПРИЯЛО ПІДГОТОВЦІ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ. САМЕ СЕРЕД ВИХОВАНЦІВ ЦИХ РОКІВ ВИЯВИЛОСЯ НАЙБІЛЬШЕ ДОСИТЬ ЯСКРАВИХ НАУКОВИХ ОСОБИСТОСТЕЙ, ЯКИМИ Й ДОСІ ПИШАЄТЬСЯ НЕ ЛИШЕ ВІТЧИЗНАНА, АЛЕ І СВІТОВА НАУКА

факультету Таврійського університету в 1918-1920 рр. був професор Аркадій Єлістратов – визначний фахівець з державного права. Крім того, на факультеті працювали проф. Сергій Сабінін, проф. Олександр Равевський, доктор права, проф. Володимир Гордон, фахівець у галузі цивільного права проф. Михайло Гредінгер, дійсний член Словацької АН, учений-юрист, проф. Павло Новгородцев, проф. Володимир Масловський. Після реформування та знищення Таврійського університету

юридичний факультет за радянських часів у Криму вже не відроджувався.

* * *

Залучення до викладацької роботи в Таврійському університеті значної когорти видатних учених у різних галузях науки в перші роки його діяльності (1918-1923 рр.) сприяло підготовці висококваліфікованих фахівців. Саме серед вихованців цих років виявилось найбільше досить яскравих наукових особистостей, якими й досі

пишається не лише вітчизняна, але і світова наука.

Ігор Курчатов (1903-1960), випускник фізико-математичного факультету Таврійського університету 1923 року, академік Академії наук СРСР, тричі Герой Соціалістичної Праці (1949, 1951, 1954), п'ятиразовий лауреат Державної премії СРСР, один із найвидатніших учених-фізиків сучасності, його ім'ям заслужено міг би пишатися будь-який провідний університет світу. У 1964 році 104 елемент Періодичної системи елементів Менделєєва на честь ученого пропонувалося назвати Курчатовієм.

Молодшого брата Ігоря Курчатова, Бориса (1905-1972), також можна вважати вихованцем Таврійського університету, адже він закінчив Симферопольську гімназію у 1921 році та вступив на хімічне відділення фізико-математичного факультету Таврійського університету. Проте червоний терор у Криму, постійне реформування університетської освіти, свавілля чекістських комісарів та репресії проти професорів та студентів спонукали багатьох до переведення в інші навчальні заклади та виїзду з Криму. Бориса Курчатова вважають одним із творців радянської радіохімії. Всі його нагороди пов'язані із обслуговуванням братових ядерних програм. Ігор Курчатова включав брата до всіх атомних та термоядерних проектів.

У 1923 році Таврійський університет закінчив колега братів Курчатових, видатний фізик-експериментатор, академік Академії наук УРСР з 1948 року **Кирило Синельников (1901-1966)**. Основні свої дослідження він провів в Україні. Вони стосуються прискорювачів заряджених частинок, фізики і техніки вакууму, фізики атомного ядра. Кирило Синельников створив свою українську наукову школу фізиків-ядерників.

Дмитро Щербаков (1893-1966), випускник 1922 року – видатний учений в галузі геології, мінералогії,

геохімії та географії, доктор геолого-мінералогічних наук (1936), дійсний член Академії наук СРСР, лауреат Державної премії. Академік Дмитро Щербаков – один з ініціаторів проведення арктичних експедицій. Він запропонував свою теорію генези дна Північного океану. Чимало зусиль вчений доклав для збереження Інституту мерзлотознавства ім. В. О. Обручева. За цикл наукових праць у галузі геології, петрографії та корисних копалин в 1960-ті Дмитру Щербакову було присуджено Золоту медаль ім. О. Карпінського, а у 1965-му – Державну премію СРСР.

Сергій Альбов (1900-1992), випускник Таврійського університету (Кримського педінституту) 1925 року. Він – відомий гідрогеолог, доктор геологічних наук (1954), професор (1967). З 1950-х років працював на географічному факультеті Кримського педінституту. Його наукові дослідження присвячені гідрогеології Криму. Учений вивчав мінеральні води та гідрогеологічні особливості зон проходження Північного каналу.

Павло Данильченко (1902-1962) – закінчив Таврійський університет (Кримський педінститут) у 1925 році. Відомий учений-хімік, з 1931 року – професор і завідувач кафедри хімії, якого цілком заслужено вважають організатором Кримської наукової школи хіміків.

Петро Мурзаєв (1900-?) – закінчив Таврійський університет (Кримський педінститут) в 1924 році. Ще в студентські роки почав працювати на кафедрі геології. З 1935 року він – доктор мінералогії, професор – з 1938 року. Досліджував мінерали і мінеральну сировину в Криму, Закавказзі, Сибіру, Російській рівнині, в Хібінах та Карелії.

Яків Цеев (1904-1973) – зоолог, іхтіолог, доктор біологічних наук, професор. Закінчив природниче відділення Таврійського (Кримського) університету в 1924 році, залишився працювати в університеті на кафедрі зоології. Здійснював до-

слідження Сиваша та солоних озер Криму. Вивчав генезис їхньої фауни, розробляв методи обліку мікрозообентоса.

Наталія Темнікова (1904-1984) – відомий учений, біолог, ембріолог, професор. Закінчила медичний факультет Таврійського (Кримського педагогічного) університету у 1924 році. Працювала під керівництвом професора Олександра Гурвича у створеній ним біологічній лабораторії. Основні наукові праці присвячені ембріології, гістології та фізичній географії.

Кирило Щолкін (Кіракос Ованесович Метаксян) (1911-1968) закінчив фізико-технічний факультет Кримського педагогічного університету в 1932 році і не належав до випускників першої генерації випускників ТУ. Проте він є одним із вихованців наукової школи, створеної у Криму славетною плеядою перших викладачів цього закладу. Працював під керівництвом академіка Ігоря Курчатова. Вважається одним із творців атомної бомби (1949) та батьком водневої бомби (1953). Саме за ці роботи тричі вшанований званням «Герой Соціалістичної Праці» та чотирма Державними преміями, кількома орденами та медалями. Він – член-кореспондент АН СРСР, перший науковий керівник і головний конструктор ядерного центру Челябінськ-70. У Криму в Ленінському районі на честь ученого названо селище Щолкіне.

Безперечно, назвати імена всіх відомих учених, викладачів та їхніх вихованців, яких знали стіни Таврійського університету за свої 100 років, неможливо. Однак навіть ці, згадані нами, постаті наочно демонструють увесь той вагомий науковий потенціал, який був у найголовнішому вищому навчальному закладі Криму. І хочеться вірити, що тимчасово переведений після окупації Криму 2014 року виш обов'язково повернеться на рідну землю, щоб і далі виховувати славетну плеяду видатних учених на благо України.

ГЕОРГІЙ ХРИСТОВ, БОЛГАРСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК-ФАНТАСТ, НАРОДИВСЯ В БУРГАСІ 1964 РОКУ. КОЛИШНІЙ ОПЕРАТИВНИЙ СПІВРОБІТНИК ПОЛІЦІЇ. МАЄ СИНА ТА ДОЧКУ, З ДРУЖИНОЮ РОЗІЙШОВСЯ. ПРАЦЮЄ РЕДАКТОРОМ СПОРТИВНИХ НОВИН САЙТУ BURGAS.ORG. АВТОР СЕМИ АВТОРСЬКИХ КНИЖОК ФАНТАСТИКИ, А ТАКОЖ УКЛАДАЧ АНТОЛОГІЙ БОЛГАРСЬКИХ ФАНТАСТІВ, ОРГАНІЗАТОР ФЕСТИВАЛІВ ФАНТАСТИКИ В БОЛГАРІЇ, ВИДАВЕЦЬ (ВИДАВНИЦТВО «21-ВИ ВЕК»). З ЛЮБ'ЯЗНОГО ДОЗВОЛУ АВТОРА ПУБЛІКУЄМО ОДНЕ З ЙОГО ОПОВІДАНЬ.

ГЕОРГІЙ ХРИСТОВ

ПАЛЬНЕ ДЛЯ БРАТІВ ПО РОЗУМУ

– Мені прикро, – мовив іноплянетянин. – Немає іншого виходу. Я важко всівся у незручне крісло. Прикрив повіки, пригнічений. От воно, значить, як. Прилітають зелені чоловічки, звалюють на тебе величезну проблему, ще й перепрошують.

НАВКОЛО ЧОРНОГО МОРЯ

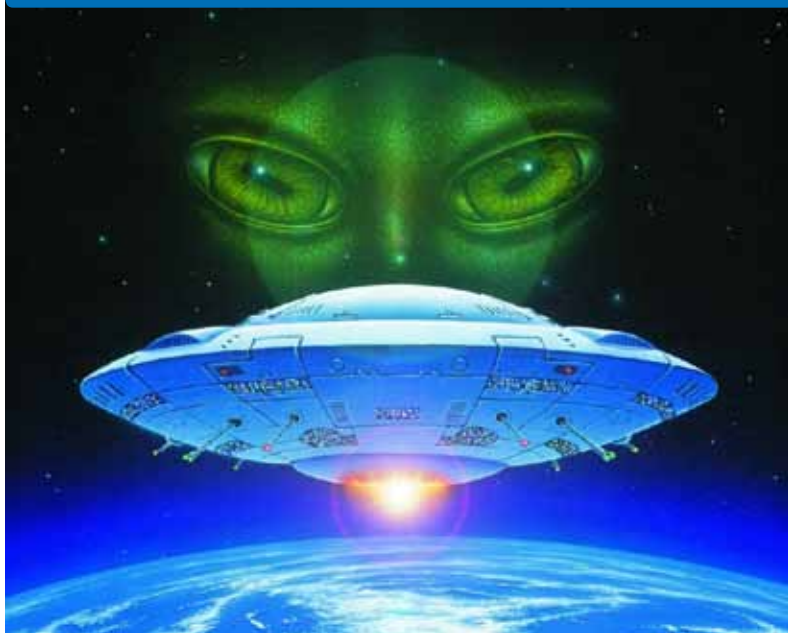

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

– Але ж у нас є лікарні, ми зберігаємо сотні літрів кров'яної плазми... – вимовив я безпорадно.

– З якоїсь невідомої нам причини вона потрібна з живого організму. Лише тоді наші двигуни працюють бездоганно. Ми пробували тварин, котрих ви вирощуєте для їжі, але – на жаль! Необхідна людська кров.

– Так, так, пам'ятаю. У дев'яностих роках минулого століття ви викликали справжній рейвах у Північній Америці. Як вони вас називали? Чубаки?

– Чупакабри, – відказав він, – та ми швидко припинили експерименти після того, як не змогли запустити літаючу тарілку. Тамтешнє населення зустріло нас дуже вороже.

– Пригадую, – через силу розсміявся я, – очі, що горять, мов розпечені вуглини, крила, роги, хвости, копита... і тому подібне.

– У страху великі очі. Нічого схожого, як бачите. Крім того, ми не очікували такої прив'язаності до істот, котрих ви так чи інакше самі вбиваєте...

– Із задоволенням втаємничу вас у цю та інші сфери людської культури, – східно промовив я. –

Але чому я? Якийсь спеціальний вибір жертви, чи як?

– Не варто ображати одне одного. Ми знаємо чимало про вашу цивілізацію. На жаль, ви зостаєтесь непроникними для наших навіювань, а ми не навчилися читати думки людей. Але співпраця є основоположним принципом раціонального існування, відтак ми одноголосно проголосували звернутися по допомогу до вас, тим паче, що не змогли зв'язатися з Міжгалактичною Радою для отримання безпосередніх вказівок.

– Не вдалося зв'язатися для отримання вказівок, – констатував я байдуже. – І не можете орієнтуватись у складній мережі людських думок. Співпраця, еге ж. Хоч ми перебуваємо на примітивному космічному рівні, однаково про щось думаємо.

– Не обов'язково, аби померли собою саме ви, це може бути хтось із ваших близьких, скажімо, друг, брат...

– Ні, ні, це виключено, – твердо заявив я. – У нас так не робиться, я б ні до кого не зміг звернутися з подібним проханням, та й смерті такої і ворогові б не побажав... Із задоволенням жертвую собою заради нашої майбутньої братерської

Міжгалактичної Співпраці. Як не допомогти нужденним братам по розуму? Але маю дві умови.

– Цілком зрозуміло, – кивнув зелений чоловічок, – спільними зусиллями ми їх виконаємо. Якщо бажання будуть у межах розумного...

– Безумовно. Однаково, я б не бажав, аби хтось з'явився наточити з мене, живого, крові, щоб перетворити її на міжпланетне паливо. Насамперед, поясніть мені, чому все-таки я? Чому б вам не приземлитися перед резиденцією президента, перед парламентом чи ще де-небудь?

– Ми вирішили, що, по-перше, ви, як письменник-фантаст, сприймете наш вигляд краще, ніж інші. По-друге, саме через цей факт ми вирішили, що ви співпрацюватимете. І по-третє, ви проводите своє життя на самоті з книжками і самі їх пишете, але оскільки ніхто їх більше не читає, вважаємо, що ви – один з найнепотрібніших членів вашого суспільства. Це було вирішальним фактором.

– Ага, – кивнув я. – Спасибі за відвертість. Очевидно, ви досить-таки відрізняєтесь від нас – ми одне думаємо, інше кажемо, третє робимо... Але повернімося до нашої розмови. Моєю другою умовою є, аби ви почекали два дні. Тобто два цикли обертання... але чого я вам це пояснюю, ви обізнані більше за наших учених мужів. Коротше – я є шанувальником однієї гри, вона називається футбол, і моєю найбільшою мрією є подивитися фінал Кубка Болгарії наживо. Відбудеться він, власне, за два дні.

– Фінал? Кубок? – тупо вимовив прибулець.

– Саме так. Існують спеціальні арени, де відбувається цей спектакль, там збирається значна частина суспільства, і це є знаменною для нас подією. І оскільки я бачу, що вам це незрозуміло, запрошую вас відвідати разом зі мною цей грандіозний шедевр нашого масового мистецтва, аби розділити зі мною цей радісний досвід.

– Соціально значуща подія? Так, звичайно. Я і четверо моїх колег, звісно ж, радо приєднаємося, чекаємо на ваші інструкції.

– Немає нічого простішого. На жаль, у нашому світі цінується метал – вам доведеться віддати децидо вашого золота, оскільки вистава є платною. І після цього я цілком і повністю ваш.

– Елементарно. У нас вдома цього металу вдосталь, ми просто звільнимо корабель від зайвого вантажу.

Сказано-зроблено. Я продав частину золота, котре притягли мої нові приятелі, й озброїв їх за всіма правилами – шапки, шарфи та футболки з написом «Левські»*, допоміг їм одягтися та пофарбував їм обличчя в синій і білий, пояснивши, що це древній ритуал Просвітлення для тих, хто вперше потрапляє на стадіон. Я порозпихав їх між фанатів «Чорноморця», сів поряд і став чекати. Матч вдавсь спірним, ніхто не міг забити гол, і коли публіка на трибунах збунтувалася під час спірного судження суддів, я крикнув:

– Лише «Левські», оле!

Цілий натовп супротивників озирнувся на нас. Я зробив глибокий вдих, скочив, тицьнув на прибульців пальцем і злобно гукнув:

– Ось ці скоти! Бий! – і зробив рух, ніби кидаюся на них.

Натовп оскаженів та поглинув їх. Я ледве-ледве встиг утекти з-під граду стусанів і копняків, чулося нелюдське виття, поліцейські свистки, постріли і звуки ударів. Але я був задоволений – пальне для літаючої тарілки? Некорисний член суспільства, так? Кретини! Обзиваються, замість сказати чарівне слово «будь ласка». Тільки через десять хвилин, блаженно пихкаючи цигаркою, я схопився, що забув спитати їх – звідки вони, в біса, взялися, і чого опинились тут?

* популярний футбольний клуб у Болгарії

ПЕРЕКЛАЛА
ОЛЕНА КОНЦЕВИЧ

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

ЯК КРИМ «РОЗВИВАЄТЬСЯ У РІДНІЙ ГАВАНІ»

10 вересня стало відомо, що уряд держави-окупанта продовжив до 2022 р. прийняту у 2014 р. «федеральну цільову програму (ФЦП) соціально-економічного розвитку республіки Крим і м. Севастополя до 2020 р.», збільшивши при цьому її фінансування на 40 мільярдів рублів (~16 млрд гривень). Таким чином, до термінів реалізації ФЦП додався ще один етап – 2021-2022 рр. Як «розвивають» Крим – можна побачити з «відомостей трудового фронту» спорудження шляхів, про що ми й поговоримо у наступному номері.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ
№ 12042-913/ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство
«Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець
Національне
газетно-журнальне
видавництво

Генеральний директор
Андрій ШЕКУН

Головний редактор
Віктор Мерджинський

Дизайн та верстка
Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє
думки авторів публікацій,
відповідальність за достовірність
фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються
і не повертаються.
Редакція залишає за собою
право скорочувати публікації
і виправляти мову.

Зміст газети поширюється
на умовах ліцензії СС ВУ 3.0,
якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2018 р.:
на 6 місяців – 153,56 грн.
на рік – 304,52 грн.

У передплатній ціні враховано
вартість доставки до вашої
поштової скриньки і вартість
оформлення абонемента.

Передплатний індекс
90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

